

Hilgav külalisetendus Estonia-teatrit

Christer Duke

Länstidningen Södertälje 22.01.92

56-a. soome helilooja Aulis Sallise ooper "Ratsanik" oli tugev muusikalis-dramaatiline elamus. Nii teosel kui ka kogu teatri ansamblil on kunstilist jõudu, mis murdis ka võimalikud keelebarjäärid.

Ooperi keskne teema - võimu suhtelisus - on ju universaalse kehtivusega. Aga oma praeguses lavastuses on Estonia rõhutanud ka ajakajalisust - kui dramaatilises lõpustseenis mustade barettidega ja maskeerimisülikondades sõdurid tormavad lahinguväljal langenute hulka - nagu nõuk. rünnakrühmad, mida Baltikum alles hiljuti tundma õppis.

"Ratsanik" - Sallise "sümfooniliste freskodega" - on otse agiteeriv oma sugestiivsete korduste ja variatsioonidega muusikaga, mis lausa sööbib kõrva. Kes suudaks hoiduda kaasa minemast ooperi jõulise, rütmilise vooluga - eriti selle suure, suveräänse löökpillipartiiga.

Mitte ilmaasjata ei ole ooperi libreto autoriks soome suur lüürik Paavo Haavikko, kellel on sugemeid nii Shakespeare'ist kui ka puhtsoome rahvaluulest. Viis, kuidas kasutatakse lauljate häält, on haarav: laul, mis läheneb lausunud sõnale.

Laul-kõne ja puhas retsitatsioon rõhutavad ^d dramaatilist külge ja murendavad vanamoelist "ooperlikkust". Kuulajat haarab otsekohe häälte dramatism, nende valu, nende süüdistus.

Suur osa ooperi kunstilisel sisendusjõul on Georg Sanderi askeetlikuvõitu, jõuliselt kontsentreeritud lavakujundusel hallides ja sinistes toonides. Lavalaest lastakse alla dekorielemendid: Novgorodi lihavõttepühade puhul õigeuskiriku kellad, lossivangia puhul trellitatud aknad, metsa markeerimiseks jaapanlikud puuksad.

Koorilauljate rõivastus rõhutab ooperi üldkehtivust: need on eelajaloolistest loomanahkadest kuni 50. aastate kostüümideni. Koorid moodustavad

ühe pooluse kollektiivi ja indiviidide vahelises jõuäljas. Kooriliikmetele on antud oma koreograafia - nad liiguvad laialisirutatud kätega nagu ristilöödud, vibreeriv, loitsiv liikumine nagu mõne loodusrahva rituaal.

Aga eelkõige: Estonia käsutuses on tugeva kiirgusega lauljad - nagu bass-bariton Mati Palm peaosas ratsanik Anttina ja sopran Helvi Raamat tema naise Annana. Mõlemad, alandatud ja ekspluateeritud oma Novgorodi isandate poolt, hakkavad mässama, pistavad oma piinajate maja põlema ja põgenevad Soome metsadesse.

Anna, kes ärapiinatuna ja segaduses pöördub võimu mustvalge esindaja Kohtuniku poole - keda elegantselt kehastab Teo Maiste - et lasta oma meest surnuks kuulutada, et lõpuks ometi vabaneda alalise põgenemise piinadest.

Kuid selle asemele heidetakse mõlemad vanglasse, kust nad kavalusega põgenevad. Ja Anttist saab mässujuht, Ratsanik, kes pöörab rahva mässu vene rõhujate vastu. Lõpuks aga kerkib Anna, kes liigutavalt laulab leinähällilaulu oma surnud mehele, kõikide mässu ajal langenute kohale.

"Ratsanik" on suur Põhjala ooper - sugestiivselt ja hingega esitatud Stockholmi publikule Estonia väga andekate lauljate ja muusikute poolt noore dirigendi Hannu Bisteri juhtimisel ja Ago-Endrik Kerge lavastuses. Ja raske on unustada fantastilist lõpustseeni, kus üle ooperilava kaardub otsekui virmaliste vihk.